

Camp David düzeni sarsılırken Türkiye

Mensur Akgün



TESEV
DIŞ POLİTİKA
PROGRAMI

Bilindiği gibi Camp David Anlaşmaları 17 Eylül 1978'de Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Jimmy Carter'ın arabuluculuğunda İsrail adına Başbakan Menahem Begin ile Mısır adına Cumhurbaşkanı Enver Sedat arasında imzalanan iki belgeye verilen addır. İlki Ortadoğu Barışı için Çerçeve adını taşır, ama barışı getirmez, muğlak ve göstermelik bir belge olarak kalır. İkincisi ise İsrail ile Mısır arasındaki ilişkilerin normalleşmesini sağlamaya yöneliktir, başarılı olur. Günümüze değin de yürürlükte kalır.

Camp David Anlaşmalarının en önemli siyasi işlevi Arap dünyasının Filistin sorunu karşısında bölünmesini sağlamak olur. İsrail uzun yıllar rahat eder, Arap dünyasının bölünmüşlüğünden yararlanır. Bölge de görece istikrarlı bir dönem geçirir, en azından bir daha Arap-İsrail Savaşı yaşanmaz. Üstelik bu anlaşmalarla İsrail'in devlet olarak varlığının Araplar tarafından resmen tanınma süreci başlar. Ürdün-İsrail yakınlaşmasını da büyük ölçüde bu anlaşmalar mümkün kılar.

Şimdi bu anlaşmalarla kurulan rejim tehdit altında. Tunus'ta bir seyyar satıcının kendini yakmasıyla esmeye başlayan değişim rüzgarları bir yandan bölge ülkelerinin demokratikleşme yolunda ilerlemesini, daha doğrusu otokratların yerinden edilmesini getirirken, diğer yandan da halkın dış politika konusundaki taleplerinin yüksek sesle dillendirilmesine yol açıyor. Mısır ve Ürdün'de sokak hareketleri İsrail ile olan ilişkinin sonlandırılmasını talep ediyor.

Camp David düzeni, İsrail'in ben yaptım oldu tavrı, ama hepsinden önemlisi bölge insanlarının kendi kaderlerini dış politikada da tayin hakkı istemesi yüzünden tehdit altında. Sina'dakine benzer sınırdaki yaşanan bir çatışma bir önceki sistemde elitler arası gizli pazarlıklarla yönetilebilirdi. Sokağa taşan öfke şiddetle bastırılabilirdi. Ama artık o günler geride kalmışa benziyor. Üstelik bölge demokratikleştikçe iktidarların halkların hassasiyetlerini göz ardı etmeleri daha da zorlaşacak. Zaten işbaşına gelenler de sokaklara taşan halkla büyük ölçüde aynı siyasi tercihleri paylaşacak.

Camp David istikrarının korunmasının en kestirme yolu tabii ki Filistin sorunun çözülmesinden, Obama'nın dediği ama hayata geçirmekte isteksiz olduğu 1967 sınırları içinde karşılıklı değiş-tokuş ile her bakımdan egemen bir Filistin devletinin kurulmasından geçiyor. Filistin sorunu çözülmüşse İsrail'in diğer komşuları ile olan sorunları da çözülecek, İsrail-Türkiye ilişkilerinde gerilim yaşanmasın, Mavi Marmara gibi bir geminin Gazze ablukasını kırmak ya da en azından protesto etmek için yola çıkmasına gerek kalmayacak.

Ancak Filistin sorununun çözümü yakın bir gelecekte mümkün görünmüyor. Oysa dünyada olan biteni biraz takip eden herkesin kabul edeceği gibi bölge hızla değişiyor. Meşruiyetlerini halklarından değil korudukları bölgesel dengelerden alan iktidarlar sarsılıyor. Bölgede yaşanan bu tsunamiden şimdilik parası olan Körfez ülkeleri fazla nasibini almadı. Onlar göstermelik reformlarla durumu idare etmeye

Doç. Dr. Mensur Akgün,
İstanbul Kültür
Üniversitesi Uluslararası
İlişkiler Bölümü'nde
öğretim üyesi olarak
çalışmakta, aynı zamanda
üniversitenin Küresel
Siyasal Eğilimler Merkezi
(GPOI) direktörlüğünü
yapmaktadır. Akgün,
2002-2009 yılları arasında
program direktörlüğü
yaptığı TESEV Dış Politika
Programı'nda şu anda
program danışmanlığı
görevini sürdürmektedir.
Bu görevlerinin yanı sıra
Star gazetesinde köşe
yazarlığı yapmakta ve
Türkiye dış politikasına
ilişkin rapor ve makaleler
yayınlanmaktadır.

çalışıyor. Bazılarında kadınlara sınırlı haklar tanınıyor, bazılarında ödünç polis birlikleriyle protestolar bastırılıyor.

Ama onlar için bile aynı dış politikayı, benzer bir stratejik vizyonu sürdürmek ileride mümkün olmayabilir. ABD, AB ve diğerleri gelişmeleri kontrol etmekte, bölgesel istikrarı sağlamakta zorlanabilir. Üstelik de bölgenin etkili ülkelere kadar istikrardan çıkar sağlayıcıların çözüm ortağı Türkiye kırgın. Hem AB ile olan ilişkileri yüzünden Batı'ya kızgın, hem de sivil bir protesto için yola çıkan dokuz vatandaşının 31 Mayıs 2010'da İsrail silahlı kuvvetleri tarafından öldürülmesi. Makul taleplerinin Netanyahu iktidarı tarafından karşılanmamış olması ise Türkiye'yi daha da fazla hayal kırıklığına uğrattırıyor.

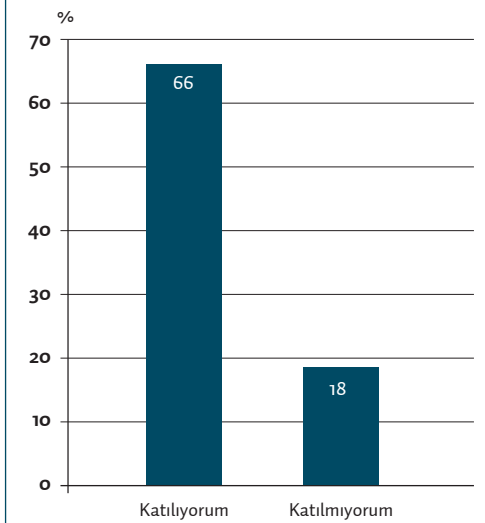
2 Eylül 2011 günü Dışişleri Bakanı Davutoğlu beş maddelik eylem planı ile iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da gerileceği sinyalini verdi. Diplomatik ilişkiler ikinci katip düzeyine indirildi, Mavi Marmara gemisine yapılan baskına katılan askerler hakkında cezai

müeyyide içeren bir hukuki sürecin başlatılacağı açıklandı, Gazze ambargosunun hukuk dışılığına tescili için Uluslararası Adalet Divanı'nın kullanılacağı söylendi, hepsinden önemlisi de Doğu Akdeniz'de seyrüsefer serbestisinin sağlanması için donanmasının harekete geçeceği vurgulandı.

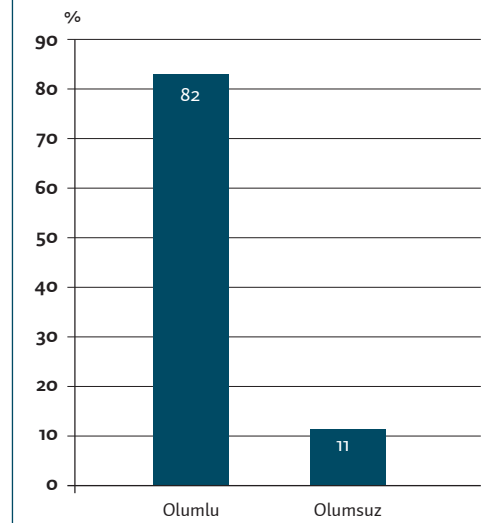
İçeriden ve dışarıdan gelen tüm itidal çağrılara rağmen hükümet İsrail siyasetini kararlılıkla sürdüreceğe, özür ve tazminat talepleri karşılanmadığı takdirde bu ülkenin karşısına her platformda çıkacağına benzer. Üstelik Türkiye'nin yarattığı emsalin diğer bölge ülkelerine örnek olduğu, terörist yakalamak gerekçesiyle Sina'da altı Mısırlı güvenlik görevlisini öldüren İsrail'i protesto etmek için meydanlara toplanan halkın Türkiye'den ilham aldığı da malum.

Bizim TESEV bünyesinde iki yıl üst üste yaptığımız araştırmada* da görüldüğü gibi Türkiye en azından bölgenin sekiz ülkesinde ciddi oranda model olarak kabul edilen, yüzde 80'i aşan sempatiye mazhar olan bir ülke.

TÜRKİYE ORTADOĞU ÜLKELERİ İÇİN BİR MODEL OLABİLİR



TÜRKİYE HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜNÜZ...



*Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, Jonathan Leveck, Gökçe Perçinoğlu, *Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2010*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2010. Araştırma, Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, Irak ve İran'da toplam 2,267 kişi ile telefon ve yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Bazılarının iddia ettiği gibi Libya'ya yapılacak NATO müdahalesi konusunda çekimser davranmış olması da bu sevgi ve sempati düzeyini değiştireceğe pek benzemiyor. Başbakan Erdoğan'ın Eylül ayı sonunda Mısır, Tunus ve Libya'ya yaptığı ziyaretlerde gördüğü ilgi de bizim tespit ettiğimiz eğilimin sürdüğünün tescili niteliğinde.

2008 Aralık ayında İsrail'in Gazze müdahalesi sırasında Türkiye'nin verdiği tepki, yaklaşık iki ay sonra Başbakan Erdoğan'ın ilişkileri onarmak için Davos'ta çıktığı podyumda İsrail Cumhurbaşkanı ile restleşmesi, Arap Birliği Genel Sekreteri otururken protesto edip podyumu terk etmesi Arapların kolektif bilincine kazınmışa benziyor. Gazze'ye uygulanan ambargoyu protesto etmek isteyen filoya Türkiye'den bir sivil toplum örgütünün öncülük etmesinin de akıllardaki Türkiye imajının pekişmesini sağladığını söyleyebiliriz.

Şüphesiz ki ihraç televizyon dizilerinin sunduğu masalsi yaşam tarzı ve batılı muadillerini aratmayacak kahramanlık hikayeleri de Türkiye algısını güçlendiriyor. Mısır başta olmak üzere bölgede yaşanan değişime Türkiye'nin ekonomik çıkarlarını zarara uğratmayı göze alarak verdiği açık destek de Türkiye algısının kalıcı olmasına, yeni Ortadoğu anlatısı içinde kendine sağlam bir yer bulmasına yardımcı olacak nitelikte.

Görünen o ki Türkiye bölgede söz sahibi olmayı sürdürecektir ve etkili olmaya devam edecek. Sorun Türkiye'nin bu etkisini, Ortadoğu'daki sürükleyici gücünü ne şekilde kullanacağıdır. AB'den dışlanmış, Batı'ya küsmüş, İsrail ile olan ilişkilerini normalleştirememiş olan bir Türkiye, istikrarın sağlanması, Camp David dengesinin korunması anlamında eskisi kadar yapıcı olmayacak, istese de olamayacak. Çözümler yerine

AB'den dışlanmış, Batı'ya küsmüş, İsrail ile olan ilişkilerini normalleştirememiş olan bir Türkiye, istikrarın sağlanması, Camp David dengesinin korunması anlamında eskisi kadar yapıcı olmayacak, istese de olamayacak.

sorunların parçası olacak. Atlantik İttifakı ile olan ilişkileri yine sürecek. Böyle giderse bölgenin en önemli kırılma noktasında Türkiye denge sağlayıcı değil denge bozucu bir unsur haline dönüşecek.

Türkiye'yi eski konumuna getirmek için yapılması gerekenler aslında hiç de zor değil. AB'nin Türkiye'ye adil davranması, hukuki sorumluluklarını yerine getirmesi ibreyi dengeden yana çevirebilir. Ancak asıl mesele İsrail ile olan ilişkilerin normalleşmesinde, İsrail'in kıyılarından 72 mil ötede, uluslararası sularda sadece Türkiye'ye ders vermek için öldürdüğü dokuz vatandaşı ve kötü davrandığı yüzlercesi için özür dilemesinde, tazminat ödemesinde.

Diyebilirsiniz ki bu yetmez, Türkiye Gazze'ye uygulanan ambargonun kalkmasını da istemektedir. Evet doğrudur; bu da talep listesinde mevcuttur. Fakat Gazze ambargosu Türkiye kadar Filistin'in, tüm Arap ülkelerinin ve esasında tüm dünyanın sorunudur. Özür ve tazminat ise doğrudan doğruya Türkiye'nin. İlk ikisinin karşılanması ilişkilerin rengini, Türkiye'nin İsrail'e bakışını değiştirir. Belki bölgenin de kaderini...



TESEV

Bankalar Cad.
Minerva Han, No: 2 Kat: 3
34420 Karaköy İstanbul
T +90 212 292 89 03
F +90 212 292 90 46
www.tesev.org.tr

TESEV HAKKINDA

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) bağımsız bir sivil toplum örgütü olarak, Türkiye'nin acil çözüm bekleyen sosyal, kültürel, politik ve ekonomik sorunları üzerine çalışmalar yürütür. 1994 yılında bir düşünce üretim merkezi olarak İstanbul'da kurulan TESEV, Türkiye'de politika eksenli diyalog ve araştırma kanallarını kullanarak bilimsel çalışmalara dayalı bulgular ile politika yapım süreci arasında bir köprü görevi görmeyi amaçlamaktadır.

TESEV Dış Politika Programı, Türkiye dış politikasının kritik sorunlarının çözüm sürecine katkıda bulunmayı, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecini desteklemeyi ve Türkiye'nin bölgesel ve küresel pozisyonunun tanımlanmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Dış Politika Programı çalışmalarını Avrupa Birliği, Kıbrıs, Orta Doğu ve Ermenistan olmak üzere dört ana konu başlığı altında gerçekleştirmektedir.

ISBN 978-605-5332-00-6

Copyright © Ekim 2011

Baskı: Artpres Matbaacılık
San. Tic. Ltd. Şti
İbrahim Karaoğlanoğlu Cad.
No:37 K:1 Seyrantepe -
Kağıthane / İstanbul
Tel: 0212 278 80 76

Bu yayının tüm hakları saklıdır. Yayının hiçbir bölümü Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt veya bilgi depolama, vb.) yollarla çoğaltılamaz.

Bu raporda yer alan görüşler bir kurum olarak TESEV'in görüşleriyle birebir örtüşmeyebilir.

TESEV Dış Politika Programı, bu yayının hazırlanmasına ve tanıtılmasına katkılarından ötürü Açık Toplum Vakfı'na ve TESEV Yüksek Danışma Kurulu'na teşekkür eder.